

Riječka luka u Zagrebu

Izložba *Riječka luka – povijest, izgradnja, promet, Muzej grada Zagreba*, od 19. rujna do 20. listopada 2002.

Martina Ivanuš

Nakon Rijeke i Budimpešte, izložba *Riječka luka – povijest, izgradnja, promet* u nešto skraćenom opsegu, gostuje i u Muzeju grada Zagreba. Izložbu je priredio Muzej grada Rijeke u suradnji s brojnim stručnjacima iz Hrvatske, Austrije, Italije i Mađarske. U ljubiju muzeja postavljen je povijesni dio izložbe u kojemu dominira velika maketa riječke luke s početka dvadesetog stoljeća okružena panoima na kojima je dokumentirana grafikama, planovima i fotografijama, povijest luke od 1578. godine, kad datira najstariji prikaz luke kao prirodnog zaklona zavičajnog u Rječinu. Za vrijeme Karla VI. luka dobiva status slobodne luke i od tada pa do devedesetih godina dvadesetog stoljeća od velike je važnosti svakoj državi kojoj pripada, zbog čega se o važnosti luke promišlja u okvirima historiografije srednje Europe. Izložba se bavi nastajanjem sustava luke i veze s gradom Rijekom, kartama, vedutama i nacrtima luke, a ne gospodarskim tablicama rasta prometa. Izložbu prati film *Filmske kronike Riječke luke* u kojemu su prikazane sve sačuvane snimke luke, a u podnim vitrinama smješteni su predmeti iz lučkog bazena i

neki predmeti kojima se trgovalo u luci.

Drugi, autorski dio izložbe, *Impresije* smješten je u Mediateci, a zamišljen je kao niz izložbi riječkih dizajnera i fotografa koji se svojom kreativnim i duhovitim rješenjima suprotstavljaju hladnom tehnicizmu luke. Prikazani su radovi dizajnera Vesne Rožman i Klaudia Cetine, te fotografa Jani Branka Kukurina i Ranko Dokmanovića. Radovi Vesne Rožman asociraju na funkcioniranje luke; autorica povezuje hladne i nehumane željezne objekte luke s ljudskim tijelom s namjerno humanizacija luke kao prostora i podsjećanje da mehanizacija bez čovjeka ne znači baš ništa. Jani Branko Kukurin godinama je fasciniran tekstovima, porukama, situacijama, pa njegov isječak iz svakodnevnih lučke vizure, brodovi, gatovi, rive, putnici, postaju određeni komentar i poigravanje jezikom, oblicima, informacijama i smislom, postaju tekstualne situacije. Ranko Dokmanović na svojim statičnim i mutnim fotografijama prikazuje luku kao sivo, mirno i bezživotno mjesto. Klaudio Cetina prikazuje kompjutorski obrađene fotografije, ali osim vlastitih snimki luke koristi stare razglednice i nacrtne luke.

Izložba je uistinu zanimljiva, a može se shvatiti i kao oproštaj od stare luke, luke koja sadrži vrijedne primjere industrijske arhitekture. Luci se, naime, sprema rekonstrukcija i revitalizacija na koju dosta ljudi gleda sa strahom. ☒

Dva kotača dobra, čet'ri točka loša, ili dva kotača dovoljna

U povodu *Tjedna bez automobila*, od 16. do 22. rujna 2002.

Oliver Sertić

Više od deset godina razni su individualni aktivisti i aktivističke grupe na razne načine pozivale Stipana Matoša, nekadašnjega gradskog šefa, a sada pobočnika za promet u Zagrebu, da izgradi te vražje biciklističke staze i biciklistima omogući nesmetano probijanje kroz gradsku džunglu. Čovjek je jednostavno izbjegavao odgovore, izmotalavao se, a nije se, boga mi, odzvao ni pozivu na zajedničku vožnju "svim izgrađenim biciklističkim stazama" kojima se hvalio na jednoj od emisija Radija 101 na koju ga je pozvao radoznali slušatelj – biciklist. Znao je on da se nije imao gdje provozati, osim ako pod biciklističke staze nije računao žute linije koje okružuju jarunsko jezero ili pak nekoliko prošaranih gradskih nogostupa na koje se ionako svaki vozač nesmetano nasadi kad nema gdje parkirati. Osim toga, znao je da gradski rubnjaci nisu spuštjeni, i da bi se dobro nažuljao u gradskoj avanturi vožnje biciklom balansirajući između nervoznih vozača i povisokih bankina. Znao je i za učestale akcije mladih aktivista, od festivala *Ulice ljudima*, preko brojnih kritičnih masa, biciklističkih protesta, silnih peticija, akcija upozorenja, do kulminacije otvorenih demonstracija povodom ponovnog otvaranja Jaruna za voza-

če, nakon nesretnog incidenta gdje je naljokana studentica sa stotkom na kilometar-satu, statističkoj bilanci "poginuli od neopreznih, pijanih, bahatih (dodaj prema inspiraciji) vozača (i-c)a", dodala još jednu žrtvu. Nije pomoglo ni kad je Biciklističkoj sekciji Zelene akcije pukao film, pa su zasukali rukave, uzeli macole i počeli sami razbijati i izravnavati rinzole u Vukovarskoj i kod NSB-a, čime su obavili posao onih koji si plaću i dodatne dnevnice redovno nagrade iz budžeta u koji svaki mjesec uredno uplaćujemo ljubičastom uplatnicom. Invalidi, snadite se! Da ne govorimo da je upravo činjenicom o nepostojanju spuštjenih rinzola ili, kako se to službeno zove, deniveliranih rubnjaka ugroženo osnovno pravo svih zagrebačkih invalida – pravo na slobodno kretanje. Oni ne mogu iskočiti iz svojih kolica i vižljasto se provući pokraj auta parkirano pedalo od zida ili pak u letećem brišućem loopu skočiti s rubnjaka visokog 20 centimetara. "Kada krenem u grad i ispred mene se ispriječti parkirani automobil, moje je putovanje završeno. Vraćam se kući, nadajući se da ga sutra tu neće biti, kako bih mogao proći", govori nam jedan od članova Saveza tjelesnih invalida, udruge koja se osim spomenutih Zelenih, Hrvatskog biciklističkog saveza, udruge Bicikl, te još nekoliko invalidskih udruga već godinama bore s bahatošću vozača i ustrajnim autizmom odgovornih za gradski promet.

Najaktivniji među njima, Mladen Brlek, ostat će zapamćen nakon što je na gradskoj tribini posvećenju gradskom prometu, na buljok obećanja gradskih čelnika samo jednostavno odrezao: "Sve će to jednom biti, ali ja živim danas!", čime je sročio sve što se ima za reći na tu temu.

Čudo u mom selu

No, čuda valjda postoje. Nakon što je pukao još jedan film, Ivo Rilović, tajnik Hrvatskog biciklističkog saveza sam je s kamerom u rukama obišao sve važnije gradske prometnice, uslikao doslovno svaku bankinu i zajedno s financijskim prijedlogom to skalupio na multimedijalni CD-ROM, koji je odaslao svim gradskim vijećnicima i članovima poglavarstva, te na tu temu uz

pomoć vitalne Biciklističke sekcije Zelene akcije (www.zelena-akcija.hr/zabic) organizirao vrlo uspješnu pressicu. Na to je zavonio telefon i s druge strane se javio neuhvatljivi Matoš te ih pozvao na sastanak, obavijestivši ih da će "evo baš sad srušiti sve gradske rubnjake na važnijim gradskim arterijama". Što je prosvijetlilo sad nedodirljivoga gazdu svih gradskih prometnica, ostat će otvorenim za nagadanje, a konačna konkretizacija plana za koji bi, po planu HBS-a, svaki Zagrepčanin iz svog poretka trebao izdvojiti ciglih 38 lipa, samo je dio rješenja prometnog problema. Valjda će sada, barem nešto više od 0,7% građana Zagreba, koliko ih aktivno vozi bicikl, izvaditi svoje dvotočkaše i ako ništa drugo jednom mjesečno otići na posao, a invalidi iz centra postati ravnopravni sudionici u prometu.

Bez opuštanja!

No, ovo je tek početak i dok ne bude postojao jasan plan o tome na što će se odriješivati gradska kesa, parcijalno rješavanje problema samo je zamagljivanje očiju građana. Bandića i dalje nitko neće ukoriti što bez problema krsti održavanje "INA rallya" u Parku prirode Sljeme, kao što nitko neće spriječiti izgradnju 30 milijuna kuna vrijedne peterokatne garaže na Langovu trgu čime samo naoko rješavaju probleme prometne gužve i pripadajućeg parkiranja.

Dok se vani promet tjera iz grada tako što se izgrađuju velika parkirališta na prilazima gradu i poboljšava javni prijevoz, kod nas se podiže, točnije buši, podzemni parking u centru i poskupljuju autobusi. Izgradnja garaže samo će dodatno ohrabriti vozače da se upute prema centru. Planiranih 300 parkirnih mjesta neće riješiti baš ništa, a javna kritika i bike-aktivisti ne bi se smjeli opustiti. Bilo bi porazno, nakon početnih uspjeha, uvidjeti da ih usporodno izgradnjom infrastrukture podređene autima, ponovo guta motorizirani promet. Zagreb je, ne zaboravimo, jedan od rijetkih europskih gradova u kojemu se biciklisti, invalidi i majke/očevi s kolicima smatraju smetnjom "napretku". ☒

Kulturnjaci u zboru

U povodu osnivanja Zbora novinara u kulturi, Varaždin, 20. rujna 2002.

Pod geslom "Ujedinito se da bismo mogli ostati individualci", Inicijativni odbor koji su supotpisali Mario Bošnjak, Ernest Fišer i Dražen Ilinčić uputio je prije dvadesetak dana poziv novinarima kulturnih rubrika svih medija u Hrvatskoj za osnivanje Zbora novinara u kulturi. Osnivačkom skupu održanom u Varaždinu 20. rujna prisustvovalo je dvadeset i dva novinara tiskanih i elektroničkih medija i tom je prigodom izabran prvi Izvršni odbor inače 12. zbora Hrvatskog novinarskog društva. Za predsjednicu ZNÜK-a izabrana je Maja Stanetti iz *Večernjeg lista*, za zamjenika Denis Peričić iz *Varaždinskih vijesti*, a za tajnicu Zbora Branka Kamenski s HTV-a, dok su Nataša Petrinjak, slobodna novinarka, i Rade Dragojević, iz *Novog lista*,

izabrani za članove Izvršnog odbora.

Bila je to prigoda i za razgovor o svima znanom "vječnoj istini", marginaliziranom položaju kulturnih rubrika u odnosu na ostale sadržaje, ali koja se uporno zadržava u polju one gorke šale kako novine imaju kulturne rubrike samo zato što ih imaju i druge novine. Kao i nekada, i danas redakcijski "vrhovi" kulturne rubrike smatraju viškom, štivom za nekolicinu što ga kreiraju "nepokoreni individualci", manje važan elitistički rezervat koji će, kad god se pojavi problem prostora ili minutaže, prvi biti ukinut. Glavni tajnik HND-a Mario Bošnjak situaciju je opisao riječima: "Kulturom se većina naših medija uglavnom bavi samo u ekscitacijskim situacijama, dovoljno je pogledati koliko naših tjednika uopće nema urednike kulturnih rubrika. Bez obzira na režime, kultura je u nas uvijek bila nekaak B-sektor društvenih djelatnosti. To dokazuje i činjenica da u njoj nema problema s

privatizacijom. U kulturi sigurno još dugo neće biti tajkuna."

Nataša Petrinjak upozorila je na dva sveža primjera primjene "mjera štednje" – na onaj u *Slobodnoj Dalmaciji*, koji je dosljedno uveden samo u rubrici kulture, te drastičnog otkazivanja suradnje vanjskim suradnicima u *Jutarnjem listu* uslijed smanjenja budžeta rubrike kulture, te broja stranica tjednog priloga iz kulture. Sve to, kako se moglo čuti na skupu u Varaždinu, utječe naravno i na primanja i status novinara koji pišu o umjetnosti i kulturi, koji će u odnošju na svoje kolege biti uvijek najmanje plaćeni i sasvim sigurno imati najduži honorarni status. Zbor novinara u kulturi inicijativa je koja će, kako je naglasio Dragutin Lučić, predsjednik Hrvatskog novinarskog društva imati jednakopravnu podršku kao i svi dosad osnovani zborovi. Hoće li ona prerasti u djelotvoran pokret za poboljšanje položaja novinara u kulturi, sad ovisi od novinara samih. ☒